

บทที่ 2

มโนทัศน์เรื่องเหตุการณ์อัศจรรย์ของเดวิด ฮูม

เดวิด ฮูม เขียนมโนทัศน์เรื่องเหตุการณ์อัศจรรย์ไว้ในบทความ “Of Miracles” โดยแบ่งเป็นสองตอน ตอนที่ 1 (Part I) มีองค์ประกอบหลักคือ วัตถุประสงค์ของบทความ การแบ่งประเภทของเหตุการณ์ตามการรับรู้ของมนุษย์ นิยามของเหตุการณ์อัศจรรย์ และหลักการประเมินความน่าเชื่อถือของผู้ให้คำบอกเล่า ตอนที่ 2 (Part II) ฮูมได้นำเสนอเหตุผล 4 ประการที่ทำให้คำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของบทความ “Of Miracles”

“ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชมตัวเอง ที่ค้นพบข้อเสนอกี่ยวกับสิ่งที่ดูเหมือนเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ซึ่งถ้าถูกต้องก็จะเป็นการตรวจสอบที่เป็นอมตะอันหนึ่งสำหรับเรื่องราวของความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลทุกประเภท และผลของมันก็จะเป็นโยบายที่ตราบเท่าที่โลกนี้ยังคงอยู่ เหตุการณ์อัศจรรย์และเรื่องแปลกประหลาดที่ถูกพบในประวัติศาสตร์จะยังมีต่อไป ซึ่งมีทั้งเรื่องศักดิ์สิทธิ์ และ เรื่องสามัญ ...ในการประยุกต์ใช้หลักการเหล่านี้กับตัวอย่างเฉพาะ พวกเราอาจสังเกตได้ว่าไม่มีเหตุผลประเภทใดที่สามัญ เป็นประโยชน์ และจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์มากไปกว่าเหตุผลที่ได้มาจากคำบอกเล่าของมนุษย์ ซึ่งเป็นรายงานจาก พยานและผู้เห็นเหตุการณ์”¹

---

¹ David Hume, “Of Miracles” in *Enquiries concerning Human Understanding and concerning the Principles of Morals*, 3rd ed. L.A. Selby – Bigge (Oxford: Oxford University Press, 1982), pp. 110 – 111. “I flatter myself, that I have discovered an argument of a like nature, which, if just, will, with the wise and learned, be an everlasting check to all kinds of superstitious delusion, and consequently, will be useful as long as the world endures. For so long, I presume, will the accounts of miracles and prodigies be found in all history, sacred and profane. ...To apply these principles to a particular instance; we may observe, that there is no species of reasoning more common, more useful, and even necessary to human life, than that which is derived from the testimony of men, and the reports of eye – witnesses and spectators.”

จากคำกล่าวของฮูมข้างต้นจะเห็นได้ว่า ฮูมเขียนบทความนี้เพื่อต้องการเสนอวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องเหนือธรรมชาติทุกชนิด ทั้งที่เป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์และสามัญ² อีกทั้งยังแสดงให้เห็นขอบเขตอันหนึ่งของหลักฐาน ที่เขาต้องการตรวจสอบนั่นคือคำบอกเล่า ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บันทึกทางประวัติศาสตร์ และคัมภีร์ทางศาสนา แต่มิใช่หลักฐานจากเครื่องบันทึกภาพ บันทึกเสียง หรือรูปถ่ายที่สมัยนี้มีแต่สมัยฮูมยังไม่มี ดังนั้นจะเห็นว่า คำบอกเล่าจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต่อการยืนยันเหตุการณ์ที่ถูกกล่าวถึงดังที่ฮูมกล่าวมา นอกจากนี้การกล่าวถึง “คำบอกเล่า” ยังมีนัยอีกว่าสิ่งที่เขาต้องการตรวจสอบนั้นเขามุ่งให้บุคคลตรวจสอบในฐานะบุคคลที่สามที่รับรู้เรื่องราวจากบันทึกในลักษณะต่างๆ มิใช่ในฐานะผู้ประสบเหตุการณ์ด้วยตนเอง หรือ ผู้เป็นพยานในเหตุการณ์ที่ถูกกล่าวถึง

การแบ่งประเภทเหตุการณ์ตามการรับรู้ของมนุษย์

“เหตุการณ์อัศจรรย์เป็นการละเมิดกฎธรรมชาติ เมื่อประสบการณ์ที่แน่นอน (firm) และไม่สามารถแปรเปลี่ยนได้ (unalterable) ได้ยืนยันกฎธรรมชาติเหล่านี้ แล้วนั้น โดยธรรมชาติของข้อเท็จจริงดังกล่าว ข้อพิสูจน์ที่จะโต้แย้งเหตุการณ์อัศจรรย์ จึงถือว่ามีคุณสมบัติพอกๆกับข้อโต้แย้งจากประสบการณ์ใดๆ ที่เรา

²สำหรับประเด็นเกี่ยวกับเรื่องศักดิ์สิทธิ์และเรื่องสามัญนั้น กรณีเรื่องสามัญ ฮูมมักใช้ตัวอย่างปรากฏการณ์แปลกประหลาดอื่น ๆ เช่น สัตว์ประหลาดในทะเล หรือมนุษย์ประหลาดที่พบเห็นในดินแดนห่างไกล (“Of Miracles” ตอนที่ 2 หน้า 117) หรือตัวอย่างจากประวัติศาสตร์โรมัน เช่นกรณี เวสเปเซียน (Vespasian) ซึ่งรักษาคนตาบอดให้หายได้โดยจับปล้นด้วยน้ำลาย (“Of Miracles” ตอนที่ 2 หน้า 122) แต่จากวัตถุประสงค์ของการเขียนบทความ “Of Miracles” ซึ่งฮูมต้องการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องเหนือธรรมชาติทุกประเภท จึงอาจแบ่งเรื่องศักดิ์สิทธิ์และเรื่องสามัญได้เป็นสองแบบ คือ แบบแรก แบ่งโดยความเกี่ยวข้องกับศาสนา จะแบ่งได้ว่า เรื่องศักดิ์สิทธิ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา เช่น การที่พระเยซูอ้างอำนาจพระเจ้าในการรักษาคนตาบอดให้สามารถมองเห็นได้อย่างจับปล้น และเรื่องสามัญคือ เรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น การที่บ้านหลังหนึ่งลอยขึ้นมาในอากาศเอง ส่วนการแบ่งแบบที่สองจะแบ่งโดยอาศัยประเภทของผู้กระทำเป็นเกณฑ์ นั่นคือ เรื่องศักดิ์สิทธิ์ คือ เรื่องที่เกิดจากผู้กระทำที่มนุษย์นับถือศรัทธาว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระเจ้า เทวดา พระพรหม หรือเจ้าพ่อเจ้าแม่ต่าง ๆ เป็นต้น และเรื่องสามัญ คือ เรื่องที่เกิดจากผู้กระทำที่มนุษย์มิได้รับรู้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ภูตผี ปีศาจ มนุษย์ต่างดาว หรืออนุภาคขนาดเล็กมาก ๆ ที่มนุษย์มีอาจสังเกตเห็นได้ เป็นต้น ซึ่งทั้งนี้จะเห็นว่าการแบ่งทั้งสองแบบดังกล่าวอาจไม่ชัดเจนนักในทางปฏิบัติ เพราะขึ้นอยู่กับความเชื่อของมนุษย์ว่าจะตัดสินใจอะไรถือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หรือผู้กระทำได้อธิว่่าศักดิ์สิทธิ์

สามารถจินตนาการได้ เพราะเหตุใดจึงเป็นมากกว่าความน่าจะเป็นที่มนุษย์ทุกคนต้องตาย ที่ตะกั่วไม่สามารถลอยอยู่ในอากาศได้ด้วยตัวของมันเอง หรือที่ไฟสามารถเผาไม้และน้ำก็สามารถดับไฟได้ เหตุการณ์ต่างๆเหล่านี้ถูกพบว่าเป็นไปตามกฎธรรมชาติแล้วแต่จะมีสิ่งอื่นมาละเมิดกฎเหล่านี้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่ามีเหตุการณ์อัศจรรย์เหตุการณ์หนึ่งยับยั้งกฎดังกล่าว? ไม่มีเหตุการณ์ใดถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ ถ้ามันเคยเกิดขึ้นในความเป็นระเบียบของธรรมชาติ มันไม่ใช่เหตุการณ์อัศจรรย์ถ้ามันมนุษย์คนหนึ่งที่คุณเห็นว่าแข็งแรงจะตายอย่างเฉียบพลันเพราะการตายเช่นนี้แม้จะผิดปกติมากกว่าการตายโดยทั่วไป แต่ก็ยังเคยพบว่ามันเกิดขึ้นอยู่บ่อยๆ ทั้งนี้มันจะเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์เมื่อคนที่ตายแล้วกลับมามีชีวิตอีก เพราะไม่เคยพบมาก่อนไม่ว่าจะ ในประเทศใดและในยุคใดเลย ดังนั้นต้องมีประสบการณ์ที่สม่ำเสมออันหนึ่งโต้แย้งเหตุการณ์อัศจรรย์ทุกเหตุการณ์หรือถ้ามิใช่เช่นนั้น เหตุการณ์ดังกล่าวก็ไม่สมควรจะได้อ้างว่าเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์และในฐานะที่เป็นประสบการณ์ที่สม่ำเสมอที่ถือเป็นข้อพิสูจน์ (proof) อันหนึ่งซึ่งเป็นการพิสูจน์โดยตรงและสมบูรณ์ที่ได้จากธรรมชาติของข้อเท็จจริง ซึ่งโต้แย้งความมีอยู่ของเหตุการณ์อัศจรรย์ใดๆ อีกทั้งยังเป็นข้อพิสูจน์ที่ไม่สามารถถูกทำลายได้ ถึงแม้เหตุการณ์อัศจรรย์จะดูน่าเชื่อถือสักเพียงใดก็ตาม แต่ข้อพิสูจน์ตรงข้ามอันหนึ่งก็เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือมากกว่า”³

---

³ Ibid., pp. 114 – 115. “A miracle is a violation of the laws of nature; and as a firm and unalterable experience has established these laws, the proof against a miracle, from the very nature of the fact, is as entire as any argument from experience can possibly be imagined. Why is it more than probable, that all men must die; that lead cannot, of itself, remain suspended in the air; that fire consumes wood, and is extinguished by water; unless it be, that these events are found agreeable to the laws of nature, and there is required a violation of these laws, or in other words, a miracle to prevent them? Nothing is esteemed a miracle, if it ever happen in the common course of nature. It is no miracle that a man, seemingly in good health, should die on a sudden: because such a kind of death, though more unusual than any other, has yet been frequently observed to happen. But it is a miracle, that a dead man should come to life; because that has never been observed in any age or country. There must, therefore, be a uniform experience against every miraculous event, otherwise the event would not merit that appellation. And as a uniform experience amounts to a proof, there is here a direct and full proof, from the nature of the fact, against the existence of any miracle; nor can such a proof be destroyed, or the miracle rendered credible, but by an opposite proof, which is superior.”

จากข้อความข้างต้น อาจแบ่งประเภทของเหตุการณ์ตามการรับรู้ของมนุษย์ได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1. เหตุการณ์ที่มนุษย์เคยมีประสบการณ์ และ 2. เหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่เคยมีประสบการณ์ ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป

เหตุการณ์ที่มนุษย์เคยมีประสบการณ์

เหตุการณ์ที่มนุษย์เคยมีประสบการณ์แบ่งย่อยเป็น 3 แบบตามความถี่ของการเกิดขึ้นดังนี้

1. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสม่ำเสมอซึ่งฮูมเรียกว่า กฎธรรมชาติ ที่มนุษย์รับรู้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่แน่นอน และไม่เคยพบว่ามีตัวอย่างขัดแย้งมาก่อน เช่น ดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออก น้ำไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ และมนุษย์ทุกคนต้องตายเป็นต้น
2. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อย หรือเกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังมีตัวอย่างขัดแย้งบ้างในประสบการณ์ของมนุษย์ เช่น ฝนตกในฤดูฝน หรือถ้ามีอากาศอบอุ่นแล้วฝนมักจะตก แต่บางครั้งก็มีได้เป็นเช่นนี้เสมอไปบางครั้งอาจมีฝนตกในฤดูหนาว หรือบางวันที่เป็นฤดูฝนฝนก็อาจไม่ตกได้ ในทำนองเดียวกันบางครั้งที่อากาศร้อนอบอ้าวฝนก็ไม่ตก เป็นต้น
3. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ้าง หรือเหตุการณ์แปลกประหลาด ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เป็นตัวอย่างขัดแย้งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยในข้อ 2 เช่น ฝนตกในฤดูหนาว และการที่คนแข็งแรงตายอย่างเฉียบพลัน ซึ่งฮูมใช้คำที่เรียกเหตุการณ์ในแบบนี้หลายคำ อันได้แก่ เหตุการณ์ผิดปกติ (unusual event) เหตุการณ์อันน่าทึ่ง (extraordinary event) และเหตุการณ์อันน่าพิศวง (marvellous event) ที่มนุษย์ยังเคยพบมาบ้างในอดีต

เหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่เคยมีประสบการณ์

เหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่เคยมีประสบการณ์ซึ่งในที่นี้ฮูมหมายถึงเหตุการณ์อัศจรรย์ (miraculous event) ดังตัวอย่างของฮูม เช่นคนตายแล้วฟื้น ซึ่งมนุษย์โดยทั่วไปไม่เคยมีประสบการณ์ด้วยตนเอง นอกจากนี้ฮูมยังนิยามเหตุการณ์อัศจรรย์ว่าเป็นเหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติ หรือละเมิดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสม่ำเสมอข้อ 1 ดังนั้นจะสังเกตได้ว่าเงื่อนไขสำคัญในการแบ่งว่าเหตุการณ์ใดถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ คือ มนุษย์จำเป็นต้องรับรู้มาก่อนว่าเหตุการณ์ใดถือเป็นกฎธรรมชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่ามีกฎธรรมชาติทำให้เข้าใจได้ว่าเหตุการณ์ใดถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ เนื่องจากกฎธรรมชาติในความหมายของฮูมคือเหตุการณ์ที่แน่นอนและไม่สามารถแปรเปลี่ยนได้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าไม่มีข้อยกเว้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

เสมอไป เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ้าง ดังนั้นจะแยกแยะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ้างจากเหตุการณ์อัศจรรย์ได้อย่างไร การจะตอบประเด็นนี้ได้ต้องวิเคราะห์ประเด็นเรื่องกฎธรรมชาติ ดังผู้วิจัยจะพิจารณาในบทที่ 3 ต่อไป

นิยามเหตุการณ์อัศจรรย์

ในบทความ "Of Miracles" นั้นผู้มได้กล่าวถึงนิยามเหตุการณ์อัศจรรย์ไว้ 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่หนึ่ง "เหตุการณ์อัศจรรย์ คือ เหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติ"⁴

รูปแบบที่สอง "เหตุการณ์อัศจรรย์ ควรนิยามอย่างถูกต้องว่า เหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติ โดยเจตจำนงของพระเจ้า หรือ โดยการเข้าแทรกแซงของผู้กระทำที่มองไม่เห็น"⁵

จากการนิยามเหตุการณ์อัศจรรย์เป็นสองรูปแบบนี้ อาจทำให้เกิดคำถามสำคัญขึ้นสองข้อคือ เพราะเหตุใดผู้มจึงต้องเสนอนิยามรูปแบบที่สองขึ้น? และนิยามทั้งสองรูปแบบนี้บ่งถึงสิ่งเดียวกันหรือไม่ อย่างไร? ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวต่อไป

นิยามรูปแบบที่หนึ่งปรากฏอยู่ในเนื้อหาหลักของบทความ "Of Miracles" ส่วนนิยามรูปแบบที่สอง ปรากฏอยู่ในเชิงอรรถของบทความเดียวกัน เมื่อพิจารณานิยามทั้งสองรูปแบบนั้นในเชิงภาษาจะพบว่ามีส่วนที่มีเหมือนกันคือ วลีที่กล่าวว่า "เหตุการณ์อัศจรรย์เป็นเหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติ" แต่ส่วนที่ต่างกัน คือ นิยามรูปแบบที่สอง มีสองวลีที่เพิ่มขึ้นมาจากนิยามรูปแบบที่หนึ่งกล่าวคือ "ควรนิยามอย่างถูกต้องว่า" และ "โดยเจตจำนงของพระเจ้าหรือโดยการเข้าแทรกแซงของผู้กระทำที่มองไม่เห็น" ซึ่งเป็นส่วนของการกล่าวถึงผู้กระทำให้เกิดเหตุการณ์อัศจรรย์นั่นเอง

เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างทางภาษาดังกล่าวนี้ อาจพอทำให้ทราบได้ว่า เหตุผลสำคัญที่ผู้มเสนอนิยามรูปแบบที่สองขึ้นก็เพื่อขยายความนิยามรูปแบบที่หนึ่งให้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการเข้าใจผิดหรือตีความผิด เมื่อมีเฉพาะนิยามรูปแบบที่หนึ่งด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนจะอธิบายเหตุผลดังกล่าวโดยละเอียด ผู้วิจัยขอกล่าวขยายความวลีที่ทั้งสองนิยามมีเหมือนกันเสียก่อน

⁴ Ibid., p. 114. "A miracle is a volition of the laws nature..."

⁵ Ibid., p. 115. (footnote) "A miracle may be accurately defined, a transgression of a law of nature by a particular volition of the Deity, or by the interposition of some invisible agent."

ตามแนวคิดของฮูมั้น การกล่าวว่า เหตุการณ์อัศจรรย์เป็น “เหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติ” มิได้มีนัยว่าเขาต้องการยืนยันว่ามีกฎธรรมชาติ หรือผู้ละเมิดอยู่จริงในเชิงภววิทยา แต่ฮูมกำลังเสนอว่า เมื่อใดมนุษย์จะเชื่อว่าเหตุการณ์ใดถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ สำหรับวลีข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า ในประสบการณ์ของมนุษย์นั้นมีเหตุการณ์ประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นสม่ำเสมอโดยไม่เคยพบว่ามีตัวอย่างขัดแย้งจนมนุษย์เชื่อว่าเป็นกฎธรรมชาติ เช่น คนตายแล้วร่างกายเน่าเปื่อย หรือ พระอาทิตย์ขึ้นทุกเช้า เป็นต้น แต่เหตุการณ์ที่ถือว่าอัศจรรย์ก็คือเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามกฎธรรมชาติเหล่านี้ที่มนุษย์ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน เช่น คนตายกลับมามีชีวิตอีกครั้ง จึงอาจกล่าวได้ว่า วลีส่วนนี้ฮูมต้องการเสนอถึงการรับรู้เชิงประจักษ์ของมนุษย์ และเป็นที่น่าสังเกตว่าใน วลีดังกล่าวฮูมใช้คำว่า “ละเมิด” แทนที่จะใช้คำว่า “ขัดแย้ง” หรือ “ผิดปกติไปจาก” เพื่อแสดงถึงลักษณะที่ปรากฏของเหตุการณ์ที่มนุษย์รับรู้ แต่การใช้คำว่า “ละเมิด” แสดงนัยว่าเหตุการณ์ดังกล่าวอาจพิจารณาได้ว่ามีผู้กระทำหรือผู้ละเมิด แต่มนุษย์มิได้รับรู้ว่าเป็นผู้กระทำใด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่านิยามรูปแบบที่หนึ่งนั้น แสดงถึงตัวเหตุการณ์ที่มนุษย์รับรู้ได้เชิงประจักษ์ และแสดงนัยถึงการมีผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วย

สำหรับอีกสองวลีที่มีเฉพาะในนิยามรูปแบบที่สองดังกล่าว มีนัยต่อการเข้าใจเหตุการณ์อัศจรรย์ของมนุษย์อย่างไรบ้าง ผู้วิจัยจะพิจารณาดังนี้ สำหรับวลีที่กล่าวว่า “ควรมีบางอย่างถูกต้องว่า” คำว่า “อย่างถูกต้อง” ของฮูมหมายถึง ครอบคลุมธรรมชาติการรับรู้ของมนุษย์มากขึ้น ไม่เพียงแต่การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าเท่านั้น แต่ยังรวมถึงธรรมชาติการรับรู้ของจิตด้วย ดังจะเห็นได้จากนิยามรูปแบบที่สองนั้น ฮูมมีวลีที่กล่าวถึงส่วนของผู้กระทำให้เกิดเหตุการณ์อัศจรรย์เพิ่มขึ้นมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มนุษย์มีธรรมชาติอันหนึ่งที่ฮูมเรียกว่า “นิสัย” (habit) ที่มนุษย์จะคิดว่าทุกเหตุการณ์ต้องมีสาเหตุอันใดอันหนึ่งเสมอ เหตุการณ์อัศจรรย์ก็เช่นเดียวกัน ถึงแม้มนุษย์จะไม่ได้รับรู้ถึงตัวผู้กระทำใดเลย มนุษย์ก็เชื่อว่าเหตุการณ์ดังกล่าวน่าจะต้องมีสาเหตุคือผู้กระทำให้เกิดขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายสำคัญที่ฮูมกล่าววลีที่เกี่ยวกับผู้กระทำก็เพื่อรองรับจินตนาการเรื่องความเป็นสาเหตุของมนุษย์ให้ชัดเจนขึ้นมากกว่าในนิยามรูปแบบที่หนึ่ง แต่ทั้งนี้การที่ฮูมระบุผู้กระทำว่าเป็นพระเจ้า (Deity) หรือผู้กระทำที่มองไม่เห็นนั้น เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด หรือมีนัยอย่างไร ผู้วิจัยจะกล่าวต่อไป

ตามความคิดของฮูมแล้วสิ่งใดก็ตามที่มนุษย์ไม่สามารถรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสได้หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่ามนุษย์ไม่สามารถมีรอยประทับ (impression) กับสิ่งนั้นได้ มนุษย์ก็จะไม่สามารถยืนยันความมีอยู่ของสิ่งดังกล่าวได้ อย่างเช่น พระเจ้า ดังนั้นการกล่าวถึงพระเจ้าในนิยาม

รูปแบบที่สองนี้ จึงมิได้มีนัยว่าสุมกำลังยืนยันความมียู่ของพระเจ้า อีกทั้งการใช้คำว่าพระเจ้าของสุมในที่นี้ยังมีได้เจาะจงถึงพระเจ้าของศาสนาใด แต่เป็นพระเจ้าของทุกลัทธิศาสนาที่มนุษย์นับถือ นอกจากนี้สุมยังกล่าวถึงผู้กระทำที่มองไม่เห็น ซึ่งมีนัยว่านอกจากพระเจ้าแล้วยังมีสาเหตุอื่นอีกที่ “ทำให้เกิด” เหตุการณ์อัศจรรย์ได้ แต่เป็นผู้กระทำที่มนุษย์มีอาจรับรู้ได้ เช่น ภูตผีปีศาจ ซาตาน หรือผู้กระทำที่มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยเครื่องมือใด ๆ แต่สิ่งที่เหมือนกันคือมนุษย์ไม่สามารถรับรู้ได้ ดังนั้นส่วนของผู้กระทำให้เกิดเหตุการณ์อัศจรรย์นั้นจึงมีขอบเขตที่กว้างขวางมาก จึงอาจกล่าวได้ว่านิยามรูปแบบที่สองของเหตุการณ์อัศจรรย์ คือ เหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติ แต่มีอาจจะบุผู้กระทำอย่างชัดเจนได้นั่นเอง ด้วยเหตุนี้ถึงแม้จะมีเหตุการณ์อัศจรรย์เกิดขึ้นจริงมนุษย์ก็มิอาจยืนยันความมียู่ของผู้กระทำใดๆได้ดังที่สุมกล่าวว่า “ถึงแม้ว่าพระเจ้าซึ่งถูกอ้างว่าสร้างเหตุการณ์อัศจรรย์จะเปี่ยมไปด้วยพลังอำนาจแต่ในกรณีนี้มันไม่ได้เพิ่มความน่าจะเป็นแม้เพียงเล็กน้อย เพราะเป็นไปได้ที่พวกเราจะรู้ถึงคุณลักษณะ และการกระทำของพระเจ้า”⁶

ยิ่งไปกว่านั้น การที่สุมระบุผู้กระทำต่าง ๆ ดังกล่าวยังเป็นไปเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดในนิยามรูปแบบที่หนึ่งว่า ผู้กระทำอาจเป็นมนุษย์หรือผู้กระทำที่มนุษย์เคยรับรู้ได้เชิงประจักษ์อื่น ๆ เช่น การเห็นโต๊ะตัวหนึ่ง มนุษย์จะเชื่อว่าเป็นฝีมือของมนุษย์คนใดคนหนึ่งกระทำขึ้น หรือการเห็นรังนก มนุษย์ก็จะเชื่อว่าเป็นผลงานของนก เนื่องจากสอดคล้องกับประสบการณ์หรือเคยมีประสบการณ์มาก่อน แต่การเห็นเหตุการณ์อัศจรรย์นั้น มนุษย์ต้องเชื่อด้วยว่ามีใช่เป็นผลงานของมนุษย์ หรือผู้กระทำที่มนุษย์เคยรับรู้ได้มาก่อน

จากที่กล่าวมาอาจพอสรุปได้ว่า ตามแนวคิดของสุม การที่มนุษย์รับรู้เหตุการณ์ใดว่าเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์นั้นมืองค์ประกอบสามประการ คือ ประการแรก การรับรู้ตัวเหตุการณ์เชิงประจักษ์ว่าเหตุการณ์นั้นไม่เป็นไปตามกฎธรรมชาติที่มนุษย์เชื่ออยู่ก่อน ประการที่สอง มนุษย์เชื่อว่าเหตุการณ์ดังกล่าวต้องมีผู้กระทำให้เกิดขึ้น แต่มนุษย์ไม่รับรู้ผู้กระทำเหล่านั้นในเชิงประจักษ์ และประการที่สาม มนุษย์เชื่อว่าผู้กระทำให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวต้องมีใช่มนุษย์ หรือผู้กระทำที่มนุษย์เคยรับรู้มาก่อน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าประการที่สองและสามนั้นเป็นลักษณะทางจิตวิทยาของมนุษย์ แต่ทั้งนี้ นิยามรูปแบบที่สองต่างจากนิยามในรูปแบบที่หนึ่งในส่วนขององค์ประกอบที่สามเท่านั้น

⁶Ibid., p. 129. “Though the Being to whom the miracle is ascribed, be, in this case. Almighty, it does not, upon that account, become a whit more probable; since it is impossible for us to know the attributes or actions of such a Being.”

ดังนั้น อาจตอบคำถามในข้อที่สองได้ว่า นิยามทั้งสองรูปแบบของฮูม บ่งถึงสิ่ง (เหตุการณ์) เดียวกันตามที่มนุษย์สามารถรับรู้เชิงประจักษ์ได้ แต่นิยามรูปแบบที่สองครอบคลุมความในเชิงภาษา และเชิงจิตวิทยาของมนุษย์มากกว่านิยามรูปแบบที่หนึ่ง ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจึง เลือกใช้นิยามรูปแบบที่สองเป็นหลัก เพราะสามารถครอบคลุมข้อถกเถียงเรื่อง “เหตุการณ์ อัศจรรย์” ได้ทุกแง่มุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถกเถียงในบริบทศาสนาคริสต์ ซึ่งมีพื้นฐานความเชื่อ อยู่ในแนวคิดเกี่ยวกับพระเจ้าองค์ผู้สร้าง

นอกจากนี้ ฮูมยังขยายความเหตุการณ์ที่ถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์อีกสองประเด็น คือ

“บางครั้งตัวเหตุการณ์เองอาจดูไม่เหมือนว่าขัดแย้งกับกฎธรรมชาติ แต่ถ้ามันเป็นจริงเนื่องด้วยเหตุผลเกี่ยวกับเงื่อนไขบางประการ มันยังอาจได้ชื่อว่าเป็นเหตุการณ์ อัศจรรย์ได้เพราะมันตรงข้ามกับกฎธรรมชาติ ดังนั้นถ้าบุคคลอ้างพลังอำนาจของ พระเจ้าเพื่อสั่งให้คนป่วยหายดี เพื่อให้คนสุขภาพดีเสียชีวิตลง ขอให้เมฆทำให้เกิดฝน ขอให้ลมพัดหรือขอให้เกิดเหตุการณ์ธรรมชาติต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามคำสั่ง นั้นอย่างทันทีทันใด เหตุการณ์ดังกล่าวก็จะถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ด้วยเช่นกัน เพราะในกรณีเช่นนี้มันขัดแย้งกับกฎธรรมชาติจริง ๆ ... เหตุการณ์อัศจรรย์อาจถูก ค้นพบได้โดยมนุษย์หรือไม่ก็ได้ การเปลี่ยนแปลงนี้มีอิทธิพลธรรมชาติและสาระสำคัญของมัน การลอยขึ้นของบ้านหรือเรือในอากาศถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ที่มองเห็น ได้ การลอยขึ้นของขนนกแม้เมื่อต้องลมเพียงเล็กน้อย ก็ส่งผลดังกล่าวได้ ถึงแม้เราไม่ รับรู้ แต่ก็ถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ที่แท้จริงอันหนึ่ง”⁷

⁷Ibid., p. 115. “Sometimes an event may not, in itself, seem to be contrary to the laws of nature, and yet, if it were real, it might, by reason of some circumstances, be denominated a miracle; because, in fact, it is contrary to these laws. Thus if a person, claiming a divine authority, should command a sick person to be well, a healthful man to fall down dead, the clouds to pour rain, the winds to blow, in short, should order many natural events, which immediately follow upon his command; these might justly be esteemed miracles, because they are really, in this case, contrary to the laws of nature... A miracle may either be discoverable by men or not. This alters not its nature and essence. The raising of a house or ship into the air is a visible miracle. The raising of a feather, when the wind wants ever so little of a force requisite for that purpose, is as real a miracle, though not so sensible with regard to us.”

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การที่มนุษย์เชื่อว่าเหตุการณ์ใดเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ หรือ เหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาตินั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นเหตุการณ์ที่ผิดแปลกไปกว่าปกติ ในส่วนของตัวเหตุการณ์ที่ปรากฏเท่านั้น เช่น คนตายฟื้นคืนชีพ แต่ทั้งนี้ความเป็นอัศจรรย์ของเหตุการณ์ มนุษย์จะพิจารณาจากการที่เหตุการณ์ดังกล่าวใช้เวลาในการเกิดขึ้นแปลกไปกว่าปกติด้วย เช่น การเปลี่ยนน้ำให้เป็นเหล้าองุ่นอย่างฉับพลัน แม้เหล้าองุ่นมิใช่สิ่งแปลกสำหรับมนุษย์ และมนุษย์ก็สามารถผลิตเหล้าองุ่นได้ แต่ต้องใช้ระยะเวลาในการหมักบ่มนานเป็นเดือนเป็นปี และด้วยเหตุนี้เองฮูมจึงใช้คำว่า “ละเมิด” เพราะมีความหมายกว้างและครอบคลุมเหตุการณ์ที่ปกติในระยะเวลาหนึ่งมิได้เป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ เพราะแต่ในอีกกรอบเวลาหนึ่งลักษณะของเหตุการณ์แปลกไปกว่าปกติดังเช่นตัวอย่างเหล้าองุ่นด้วย ดังนั้นถ้ามีผู้อ้างอำนาจของพระเจ้า (หรือผู้กระทำผู้ทรงพลังอำนาจอื่น ๆ) แล้วทำให้เปลี่ยนน้ำเป็นเหล้าองุ่น ได้ในฉับพลันก็ถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ จากคำกล่าวของฮูมจะเห็นว่า ไม่ว่าเหตุการณ์อัศจรรย์ดังกล่าวจะแปลกไปกว่า เหตุการณ์โดยทั่วไปที่ตัวเหตุการณ์หรือระยะเวลาก็ตาม เหตุการณ์ดังกล่าวมนุษย์คุ้นเคยที่จะเชื่อว่ามีผู้กระทำผู้ใดผู้หนึ่งอยู่เบื้องหลังเสมอ ตัวอย่างเช่น ถ้ามีเหตุการณ์อัศจรรย์เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น ถึงแม้ผู้เห็นเหตุการณ์จะรับรู้เพียงว่ามีมนุษย์คนหนึ่ง (เช่น พระเยซู) เป็นผู้อ้างพลังอำนาจของผู้กระทำหนึ่ง (เช่น พระเจ้า) เพื่อให้เกิดเหตุการณ์หนึ่งขึ้น แต่ผู้เห็นเหตุการณ์จะเชื่อว่าผู้ทรงพลังอำนาจนั้นอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์อัศจรรย์ตามแนวคิดของฮูม มนุษย์จะไม่เชื่อที่เกิดจากผู้กระทำที่เป็นมนุษย์อย่างแน่นอน อีกทั้งยังมีเหตุเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างบังเอิญหรือไม่มีผู้กระทำใดเลย ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อพิจารณาตามการรับรู้ของมนุษย์แล้ว เหตุการณ์อัศจรรย์อาจปรากฏขึ้นในสองลักษณะ กล่าวคือ ลักษณะแรก มนุษย์ไม่รับรู้ว่ามีผู้อ้างพลังอำนาจของผู้กระทำใดเลย เช่น อยู่ ๆ ตึกหลังหนึ่งก็ถล่มขึ้นมา และลักษณะที่สอง มนุษย์รับรู้ได้ว่ามีผู้อ้างพลังอำนาจของผู้กระทำหนึ่ง ๆ เช่น การที่พระเยซูอ้างพลังอำนาจของพระเจ้าเพื่อทำให้ลาซารัส (Lazarus) ฟื้นจากความตาย แต่ทั้งนี้ไม่ว่าจะในลักษณะใดมนุษย์จะเชื่อว่ามีผู้กระทำอื่น ๆ อยู่เบื้องหลังการเกิดเหตุการณ์อัศจรรย์เสมอที่มีไมใช่มนุษย์ หรือผู้กระทำที่มนุษย์เคยรับรู้มาก่อน อีกทั้งเหตุการณ์อัศจรรย์ยังมีทั้งที่สังเกตเห็นได้ง่าย และบางเหตุการณ์อาจสังเกตเห็นไม่ได้ง่ายหรือชัดเจนเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเล็กน้อยมาก ดังตัวอย่างเรื่องบ้านและเรือลอยได้ กับตัวอย่างเรื่องชนนกลอยได้ (เอง) ดังนั้นข้อความของฮูมข้างต้นอาจเป็นหลักฐานอันหนึ่งที่แสดง

ให้เห็นว่าสมมติฐานในความจำกัดในการรับรู้ของมนุษย์แต่ก็ยังยืนยันการละเมิดกฎธรรมชาติของเหตุการณ์อัศจรรย์

หลักการประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่า

ในตอนที่ 1 ของบทความ "Of Miracles" นั้นฮูมได้เสนอหลักการประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าทั้งที่เป็นคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ และเกี่ยวกับเหตุการณ์อื่นๆที่บุคคลไม่มีประสบการณ์ โดยฮูมประยุกต์หลักการดังกล่าวมาจากแนวคิดเกี่ยวกับที่มาของความเชื่อของมนุษย์ดังต่อไปนี้

“ถึงแม้ว่าประสบการณ์จะเป็นเพียงเครื่องชี้นำของเราในการอ้างเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องราวของข้อเท็จจริง (matters of fact) เราควรเข้าใจว่าเครื่องชี้นำนี้มีได้ไม่ผิดพลาดทุกครั้ง บางครั้งมันง่ายต่อการนำพาเราไปสู่ความผิดพลาดได้ บุคคลที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีภูมิอากาศเป็นไปตามฤดูกาล เขาน่าจะคาดเดาว่าภูมิอากาศในเดือนมิถุนายนจะดีกว่าในเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นการใช้เหตุผลที่ถูกต้องและสอดคล้องกับประสบการณ์ แต่แน่นอนว่าเขาอาจอยู่ในสถานการณ์ที่พบว่าตัวเองคาดเดาผิดพลาด อย่างไรก็ตาม เราอาจสังเกตว่าในกรณีเช่นนี้เขาไม่ต้องดำเนินประสบการณ์เพราะเป็นธรรมดาที่ประสบการณ์มักจะบอกเราล่วงหน้าเกี่ยวกับความไม่แน่นอน ซึ่งพวกเราอาจเรียนรู้จากการหมั่นสังเกตจากเหตุการณ์ต่างๆที่ขัดแย้ง”⁸

⁸Ibid., p. 110. “Though experience be our only guide in reasoning concerning matters of fact; it must be acknowledged, that this guide is not altogether infallible, but in some cases is apt to lead us into errors. One, who in our climate, should expect better weather in any week of June than in one of December, would reason justly, and conformably to experience; but it is certain, that he may happen, in the event, to find himself mistaken. However, we may observe, that, in such a case, he would have no cause to complain of experience; because it commonly informs us beforehand of the uncertainty, by that contrariety of events, which we may learn from a diligent observation.”

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การคาดการณ์หรือความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้นหรืออาจเรียกว่าเป็นเหตุการณ์ที่อยู่นอกเหนือการรับรู้ทางประสาทสัมผัสนั้น มนุษย์จะอาศัยประสบการณ์ในอดีตเป็นเครื่องชี้แนะ แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ก็มีได้ชี้แนะไปสู่การคาดการณ์ที่ถูกต้องเสมอไป ด้วยเหตุนี้ โฟเกลิน (Fogelin) จึงกล่าวว่า “ฮูมเริ่มเสนอความคิดของเขาด้วยการเตือนผู้อ่านเกี่ยวกับความซับซ้อน และความผิดพลาดในการอ้างเหตุผลเชิงสาเหตุ”⁹ ซึ่งต่อมาฮูมได้ขยายความว่าประสบการณ์เป็นข้ออ้างสำหรับความเชื่ออย่างไรบ้างดังต่อไปนี้

“ดังนั้นมนุษย์ผู้ฉลาดควรจัดสัดส่วนความเชื่อของเขาให้สอดคล้องกับหลักฐานข้อสรุปที่มีฐานอยู่บนประสบการณ์ที่ไม่อาจผิดพลาดได้ เขาสามารถคาดคิดได้ว่าเหตุการณ์นั้นน่าเชื่อถือที่สุดและพิจารณาประสบการณ์ในอดีตของเขาในฐานะเป็นข้อพิสูจน์ที่สมบูรณ์อันหนึ่งสำหรับเหตุการณ์นั้นในอนาคต ในกรณีอื่นๆ เขาดำเนินการด้วยความรอบคอบมากขึ้น โดยซึ่งน้ำหนักตัวอย่างที่ตรงข้ามกัน เขาพิจารณาข้างที่มีข้อสนับสนุนด้วยหลักฐานจำนวนมากว่า กับข้างที่ทำให้เกิดความสงสัยและลังเลใจแล้วในที่สุดเมื่อเขาตัดสินใจ หลักฐานก็มีได้มากกว่าสิ่งที่เราเรียกว่าความน่าจะเป็น ทุกความน่าจะเป็นจะแสดงถึงตัวอย่างและการสังเกตที่ตรงข้ามซึ่งมีข้างหนึ่งถูกพบว่ามีน้อยกว่าอีกข้างหนึ่ง และในการแสดงหลักฐานก็เทียบเคียงกับข้างที่เหนือกว่า ตัวอย่างหรือการทดลอง 100 ตัวอย่างในข้างหนึ่ง และ 50 ตัวอย่างในอีกข้างหนึ่ง ทำให้มีการคาดการณ์ที่ไม่แน่นอนเกี่ยวกับเหตุการณ์ได้ แต่ถ้ามีการทดลอง 100 ครั้งเหมือนกันหมด และเทียบกับเพียงหนึ่งตัวอย่างที่ขัดแย้งจะทำให้เกิดระดับความเชื่อมั่นที่แข็งแกร่งกว่าอย่างสมเหตุสมผล ในทุกกรณีพวกเราควรเทียบสัดส่วนกับตัวอย่างตรงข้าม ซึ่งเป็นสถานการณ์ตรงข้าม

---

⁹ Robert J. Fogelin, “The Structure of Hume’s Argument”, in *A Defense of Hume on Miracles* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2003), p. 4. “Hume begins his argument by reminding his reader of the complexity and fallibility of causal reasoning”

กันและหักล้างข้างที่จำนวนน้อยกว่า จากข้างที่จำนวนมากกว่าเพื่อให้รู้ถึงพลังที่แท้จริงของหลักฐานในข้างที่เหนือกว่า”¹⁰

ข้อความข้างต้นจะเห็นว่าสำหรับฮูมแล้วมนุษย์ผู้ฉลาดควรตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อสิ่งใดโดยขึ้นอยู่กับหลักฐานโดยหลักฐานในที่นี้หมายถึงประสบการณ์ในอดีต ซึ่งจากที่ฮูมกล่าวถึงนั้นอาจแบ่งได้เป็นสองรูปแบบ คือประสบการณ์ที่สม่ำเสมอจนเรียกได้ว่าเป็นข้อพิสูจน์ (proof) ซึ่งมนุษย์จะเกิดความเชื่ออย่างมั่นใจว่าเหตุการณ์จะเป็นเช่นนั้นทุกครั้ง เช่นการเห็นว่าดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกทุกเช้า มนุษย์ก็จะเชื่อมั่นว่าพรุ่งนี้เช้าดวงอาทิตย์ก็จะขึ้นเช่นนี้อีก ซึ่งต่างจากประสบการณ์อีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็นความน่าจะเป็น กล่าวคือมีนัยถึงการมีเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกันได้จึงทำให้มนุษย์ไม่สามารถปักใจเชื่อว่าเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นครั้งต่อไปจะเป็นเช่นไร เช่น วันที่อากาศร้อนอบอ้าวส่วนใหญ่จะมีฝนตก แต่มีบ้างที่ฝนไม่ตก ดังนั้นถ้าวันนี้อากาศร้อนอบอ้าวอีกมนุษย์จะเชื่อว่าฝนตกถึงแม้ไม่มั่นใจนัก แต่เนื่องจากประสบการณ์ในอดีตชี้ว่าฝนตกมากกว่าไม่ตก ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่ายิ่งหลักฐานทั้งสองฝ่ายมีน้ำหนักใกล้เคียงกันมากเท่าใดมนุษย์จะเชื่ออย่างมั่นใจน้อยลงเท่านั้น หลักความเชื่อของมนุษย์ดังกล่าวก็สอดคล้องกับแนวคิดทางญาณวิทยาของฮูมที่แบ่งความรู้ของมนุษย์ออกเป็น 3 ประเภทตามระดับความเชื่อมั่น

---

¹⁰David Hume, "Of Miracles", in Enquiries concerning Human Understanding and concerning the Principles of Morals, 3rd ed. L.A. Selby – Bigge (Oxford: Oxford University Press, 1982), pp. 110 – 111. "A wise man, therefore, proportions his belief to the evidence. In such conclusions as are founded on an infallible experience, he expects the event with the last degree of assurance, and regards his past experience as a full proof of the future existence of that event. In other cases, he proceeds with more caution: He weighs the opposite experiments: He considers which side is supported by the greater number of experiments: to that side he inclines, with doubt and hesitation; and when at last he fixes his judgement, the evidence exceeds not what we properly call probability. All probability, then, supposes an opposition of experiments and observations, where the one side is found to overbalance the other, and to produce a degree of evidence, proportioned to the superiority. A hundred instances or experiments on one side, and fifty on another, afford a doubtful expectation of any event; though a hundred uniform experiments, with only one that is contradictory, reasonably beget a pretty strong degree of assurance. In all cases, we must balance the opposite experiments, where they are opposite, and deduct the smaller number from the greater, in order to know the exact force of the superior evidence."

ที่มีต่อหลักฐานเชิงประจักษ์ คือ ความรู้จากการพิสูจน์แบบนิรนัย (knowledge) ข้อพิสูจน์ (proof) และความน่าจะเป็น (probability)¹¹ โดยความรู้ดังกล่าวหมายถึง ความจริงแน่นอน อันเกิดจากการเปรียบเทียบมโนภาพอันได้แก่ การเปรียบเทียบความแตกต่างในระดับคุณสมบัติ ความคล้ายคลึงกัน และความขัดแย้งกัน ส่วนข้อพิสูจน์นั้นเป็นการอ้างเหตุผลที่อาศัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล ซึ่งแม้จะไม่มีลักษณะเหมือนการพิสูจน์ความจริงของข้อความทางคณิตศาสตร์ แต่มนุษย์ก็มั่นใจว่าจะต้องเป็นอย่างที่เชื่อ ในขณะที่ความน่าจะเป็นไม่มีความจริงแน่นอน และมนุษย์ก็ไม่มั่นใจว่ามันจะเป็นเช่นนั้น¹² นอกจากนี้ยังอาจกล่าวได้ว่า ประสบการณ์ที่ถือว่าเป็นข้อพิสูจน์นั้นคือกฎธรรมชาติตามการแบ่งประเภทของเหตุการณ์ที่กล่าวถึงแล้วข้างต้นนั่นเอง

สำหรับการประยุกต์ใช้หลักการดังกล่าวในการพิจารณาคำบอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องราวแปลกประหลาดและอัศจรรย์นั้น ฮูมได้กล่าวไว้ว่า “มันเพียงพอที่จะสังเกตว่าความเชื่อมั่นของพวกเราที่มีต่อคำบอกเล่าประเภทนี้มีไชมาจากหลักการอื่นใดมากไปกว่าการสังเกตที่ความแม่นยำของคำบอกเล่า และความสอดคล้องกันของข้อเท็จจริงที่พยานรายงาน”¹³ ฮูมได้ขยายความหลักการประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าดังกล่าว ดังต่อไปนี้

“และในขณะที่หลักฐานที่ได้จากพยาน และคำบอกเล่ามีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ในอดีต ดังนั้นมันจึงแปรเปลี่ยนไปตามประสบการณ์และถือว่าเป็นข้อพิสูจน์หรือความน่าจะเป็นที่ขึ้นอยู่กับความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ที่ได้จากคำบอกเล่า กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเหตุการณ์ที่สม่าเสมอ หรือไม่สม่าเสมอ มีเหตุการณ์จำนวนหนึ่งที่ถูกนำมาพิจารณาสำหรับการตัดสินทุกเหตุการณ์ในลักษณะนี้ และในการพิจารณาข้อโต้แย้งทั้งหมดที่อาจเกิดขึ้นจากความเชื่อมโยงดังกล่าว วิธีการที่ดีที่สุดที่นำมาใช้ต้องได้จากประสบการณ์และการสังเกตเสมอ เมื่อประสบการณ์

¹¹ Ibid., p. 56.

¹² สมฤดี วิศทเวทย์, ทฤษฎีความรู้ของฮิวม์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 94.

¹³ David Hume, “Of Miracles”, in Enquiries concerning Human Understanding and concerning the Principles of Morals, 3rd ed. L.A. Selby – Bigge (Oxford: Oxford University Press, 1982), p. 111. “It will be sufficient to observe that our assurance in any argument of this kind is derived from no other principle than our observation of the veracity of human testimony, and of the usual conformity of facts to the reports of witnesses.”

นี้มีได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหมด ย่อมจะมีตัวอย่างตรงข้ามอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในการตัดสินของเรา อีกทั้งจะมีความขัดแย้งเดียวกันและมีการทำลายความน่าเชื่อถือของทั้งสองฝ่ายเหมือนกับทุกหลักฐานในประเภทอื่นๆ บ่อยครั้งที่พวกเราจะลังเลใจเกี่ยวกับรายงานที่ได้จากผู้อื่น พวกเราจะชั่งน้ำหนักตัวอย่างตรงข้ามที่เป็นสาเหตุของความสงสัยและไม่แน่ใจ และเมื่อพวกเราค้นพบข้างที่มีน้ำหนักมากกว่าพวกเราก็มีแนวโน้มจะเชื่อ แต่ยังคงเชื่อมั่นลดลงตามสัดส่วนของพลังในข้างที่ขัดแย้ง

ในกรณีนี้ความขัดแย้งกันของหลักฐานนี้อาจเกิดจากสาเหตุที่แตกต่างกันหลายประการกล่าวคือจากข้อเสนอของคำบอกเล่าที่ตรงข้ามกัน จากคุณลักษณะหรือจำนวนของพยาน จากท่าทีในการถ่ายทอดเรื่องราว หรือจากความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกสภาพการณ์แวดล้อมเหล่านี้ พวกเราจะสังเกตเห็นความน่าสงสัยอันหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องราวของข้อเท็จจริง เมื่อพยานหลายคนพูดขัดแย้งกันเมื่อพวกเขาแม้เพียงสองสามคนมีท่าทางอันน่าสงสัย เมื่อพวกเขามีผลประโยชน์ในสิ่งที่พวกเขายืนยัน เมื่อพวกเขาถ่ายทอดเรื่องราวด้วยท่าทีลังเลใจหรือในทางตรงข้าม เมื่อพวกเขายืนยันด้วยท่าทีแข็งขันมากเกินไป และมีลักษณะเฉพาะอื่นๆ ในทำนองนี้ ซึ่งอาจทำให้พลังความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าของมนุษย์ลดลงหรือหมดไป”¹⁴

---

¹⁴ibid., p. 112. “And as the evidence, derived from witnesses and human testimony, is founded on past experience, so it varies with the experience, and is regarded either as a proof or a probability, according as the conjunction between any particular kind of report and any kind of object has been found to be constant or variable. There are a number of circumstances to be taken into consideration in all judgements of this kind; and the ultimate standard, by which we determine all disputes, that may arise concerning them, is always derived from experience and observation. Where this experience is not entirely uniform on any side, it is attended with an unavoidable contrariety in our judgements, and with the same opposition and mutual destruction of argument as in every other kind of evidence. We frequently hesitate concerning the reports of others. We balance the opposite circumstances, which cause any doubt or uncertainty; and when we discover a superiority on any side, we incline to it; but still with a diminution of assurance, in proportion to the force of its antagonist.”

คำกล่าวข้างต้นในส่วนแรกนั้นเป็นการขยายความหลักในการพิจารณาความแม่นยำของคำบอกเล่า ซึ่งจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับหลักความเชื่อของมนุษย์ที่กล่าวถึงในช่วงก่อนหน้านี้ โดยผู้วิจัยขอเรียกกว่าเป็น *การประเมินตัวเหตุการณ์ที่ถูกกล่าวถึง* นั่นคือเป็นการพิจารณาที่ความสอดคล้องกับประสบการณ์ในอดีต ถ้าเหตุการณ์จากคำบอกเล่าที่ต้องการตรวจสอบสอดคล้องกับประสบการณ์ส่วนใหญ่ เหตุการณ์ดังกล่าวก็จะน่าเชื่อถือมากกว่าเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับประสบการณ์ในอดีตแต่มีสัดส่วนของหลักฐานใกล้เคียงกับประสบการณ์ตรงข้าม ดังนั้นการมีประสบการณ์ตรงข้ามจึงเป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของทั้งสองฝ่าย แต่ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ามนุษย์อาจมีความเชื่อไม่มากนักน้อย แต่ถ้าเหตุการณ์นั้นสอดคล้องกับประสบการณ์ในอดีตก็ถือได้ว่ามนุษย์มีความเชื่อในคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวได้อย่างพอเหมาะพอดีกับสัดส่วนประสบการณ์ในอดีต

สำหรับการขยายความส่วนหลังนั้น สุมต้องการเสนอเกี่ยวกับหลักความสอดคล้องกันของข้อเท็จจริงที่พยานรายงาน โดยพิจารณาที่คุณลักษณะและจำนวนของพยาน ประกอบกับท่าทีในการถ่ายทอดเรื่องราวเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งในการตัดสินว่าคำบอกเล่าใดน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจะขอเรียกหลักความสอดคล้องดังกล่าวนี้ว่าเป็น *การประเมินองค์ประกอบอื่นๆ ของคำบอกเล่า* ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่นอกเหนือจากตัวเหตุการณ์ที่ถูกกล่าวถึง นอกจากนี้สุมยังให้เหตุผลว่าเพราะเหตุใดมนุษย์จึงมักเชื่อในคำบอกเล่าก่อนพิจารณาตามหลักการทั้ง 2 ส่วนข้างต้น โดยเขากล่าวว่า “เหตุผลที่เราให้ความเชื่อแก่พยานและนักประวัติศาสตร์มิใช่เพราะเรารับรู้ความสัมพันธ์ก่อนประสบการณ์ระหว่างคำบอกเล่ากับความเป็นจริง แต่เป็นเพราะพวกเขาเคยชินที่จะหาความสอดคล้องระหว่างสิ่งเหล่านั้น”¹⁵ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์โดยทั่วไปจะพบว่าคำบอกเล่าส่วนใหญ่ที่น่าเชื่อถือเพราะสอดคล้องกับความเป็นจริง แต่มนุษย์ไม่ควรด่วนสรุปว่าคำบอกเล่า

Ibid., pp. 112 – 113. “This contrariety of evidence, in the present case, may be derived from several different causes : from the opposition of contrary testimony : from the character or number of the witnesses; from the manner of their delivering their testimony; or from the union of all these circumstances. We entertain a suspicion concerning any matter of fact, when the witnesses contradict each other; when they are but few, or of a doubtful character; when they have an interest in what they affirm; when they deliver their testimony with hesitation, or on the contrary, with too violent asseverations. There are many other particulars of the same kind, which may diminish or destroy the force of any argument, derived from human testimony.”

¹⁵ Ibid., p. 113. “The reason why we place any credit in witnesses and historians, is not derived from any connexion, which we perceive a priori, between testimony and reality, but because we are accustomed to find a conformity between them.”

ที่กำลังพิจารณาอยู่ขณะนี้ต้องนำเชื่อถือด้วยจนกว่าจะพิจารณาตามหลักการที่เขาเสนอเสียก่อน ในประเด็นนี้ฮูมได้ยกตัวอย่างการพิจารณาความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์แปลกประหลาดไว้ 2 ตัวอย่างคือ

ตัวอย่างที่ 1 “เราไม่เชื่อเรื่องราวเช่นนี้แม้ถ้ามีคาโต (Cato) เป็นผู้บอกเล่าแก่เราเอง โดยเป็นภาษิตที่กล่าวกันในกรุงโรม แม้ในช่วงชีวิตของวีรชนผู้เป็นปราชญ์ ความไม่น่าเชื่อถือของข้อเท็จจริงทำให้เรื่องราวที่เล่าขานนั้นน่าหนักแม้เมื่อมีคนที่น่าเชื่อถือขนาดนั้นเป็นผู้เล่า”¹⁶

จากตัวอย่างของคาโตนี้ทำให้เห็นว่าแม้ตัวผู้เล่าจะน่าเชื่อถือเพียงใด แต่ถ้าเรื่องที่เขากล่าวนั้นไม่น่าเชื่อถือสำหรับผู้ฟังแล้วเรื่องนั้นย่อมไม่สมเหตุสมผลที่จะเชื่อ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าถึงแม้ฮูมจะไม่ได้กล่าวชัดเจนว่าเรื่องราวที่กล่าวถึงนั้นคืออะไร แต่คงเป็นเรื่องที่ขัดแย้งกับประสบการณ์ของผู้ฟังอย่างยิ่ง (เช่น ผู้เล่ากล่าวว่า “เมื่อวานที่จุฬาฯ มีฝนตกหนักทั้งวัน” แต่ผู้ฟังเห็นว่าไม่มีฝนตกเลย และเขาอยู่ที่จุฬาฯ เมื่อวานเช่นกัน) ถึงขนาดที่เรื่องราวดังกล่าวถูกเล่าโดยคนที่คนเชื่อถืออย่างคาโตก็มิได้ทำให้เขาเชื่อเรื่องราวนั้นได้ อีกทั้งเรื่องดังกล่าวจึงถือเป็นเหตุการณ์แปลกประหลาดแบบหนึ่งสำหรับฮูม ดังนั้นจึงดูเหมือนว่า ฮูมให้ความสำคัญกับความสอดคล้องกับประสบการณ์มากกว่าความน่าเชื่อถือของผู้เล่า ในกรณีที่เรื่องราวดังกล่าวผู้ประเมินมีประสบการณ์ด้วยตนเอง นอกจากนี้ฮูมยังยกอีกตัวอย่างหนึ่ง

ตัวอย่างที่ 2 “เจ้าชายอินเดียผู้ทรงปฏิเสศที่จะเชื่อเรื่องเล่าเกี่ยวกับผลของน้ำค้างที่เย็นจัดที่พระองค์ทรงฟังในครั้งแรกถือว่าให้เหตุผลได้ถูกต้อง และเป็นธรรมดาอยู่เองที่ต้องมีคำบอกเล่าที่น่าเชื่อถือเพื่อให้เจ้าชายทรงยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริงเหล่านี้ที่เกิดจากสภาวะธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่เจ้าชายไม่ทรงคุ้นเคย อีกทั้งยังไม่ค่อยมีกรณีเทียบเคียงกับประสบการณ์อันสม่ำเสมอ

¹⁶ Ibid., p. 113. “I should not believe such a story were it told me by Cato, was a proverbial saying in Rome, even during the lifetime of that philosophical patriot. The incredibility of a fact, it was allowed, might invalidate so great an authority.”

ที่เจ้าชายเคยมี ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะไม่ขัดแย้งกับประสบการณ์
ของเจ้าชายแต่มันก็ไม่สอดคล้องกับประสบการณ์ที่เจ้าชายทรงเคยมี”¹⁷

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าถึงแม้เรื่องน้ำค้างดังกล่าวจะถือเป็นสภาวะธรรมชาติสำหรับผู้
เล่า แต่สำหรับเจ้าชายแล้วถือเป็นเรื่องแปลก เนื่องจากพระองค์ไม่ทรงมีประสบการณ์มาก่อน
และด้วยเหตุนี้พระองค์จึงไม่ทรงเชื่อเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้ยังทำให้เห็นว่าการไม่เชื่อนั้นอาจมิได้
เกิดจากเรื่องราวดังกล่าวขัดแย้งกับประสบการณ์ อย่างในกรณีของคาโต้ แต่การที่เรื่องราวนั้น
บุคคลไม่เคยมีประสบการณ์เลยก็สามารถตัดสินใจไม่เชื่อได้อย่างสมเหตุสมผล เพราะพิจารณา
องค์ประกอบอื่น ๆ ของคำบอกเล่า

ถ้าพิจารณาจากนิยามเหตุการณ์อัศจรรย์ในส่วนของกละเม็ดกฎธรรมชาตินั้น อาจกล่าวได้
ว่า สำหรับเจ้าชายแล้วเหตุการณ์น้ำค้างดังกล่าวอย่างน้อยที่สุดไม่น่าจะถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์
สำหรับพระองค์ เนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวมิได้เป็นเหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติใด ๆ ที่พระองค์
ทรงมีอยู่ก่อน แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจัดประเภทของเหตุการณ์ดังกล่าวสำหรับเจ้าชายได้สอง
แนวทาง ถ้าพิจารณาจากการแบ่งประเภทของเหตุการณ์ตามที่ฮูมเสนอ คือ แนวทางแรก เหตุการณ์
นั้นไม่สามารถจัดอยู่ในประเภทใดเลย เพราะมิใช่เหตุการณ์ที่สม่าเสมอหรือเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้น
บ้างในประสบการณ์ของเจ้าชาย อีกทั้งยังมีเหตุการณ์ที่ไม่เคยมีในประสบการณ์ประเภทที่ละเมิด
กฎธรรมชาติอีกด้วย ซึ่งทำให้เห็นว่าเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่เคยมีประสบการณ์ยังอาจแบ่งเป็นสอง
กรณี คือ เป็นเหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติ (เหตุการณ์อัศจรรย์) และเป็นเหตุการณ์ที่มีได้ละเมิด
กฎธรรมชาติอย่างกรณีของเจ้าชายอินเดียดังกล่าว สำหรับแนวทางที่สอง คือ จัดให้อยู่ในประเภท
ของเหตุการณ์แปลกประหลาด เนื่องจากอย่างน้อยเจ้าชายคงต้องรู้สึกแปลกบ้างกับเรื่องราวที่
พระองค์ไม่เคยทรงมีประสบการณ์มาก่อน ซึ่งทำให้ขอบเขตของเหตุการณ์แปลกประหลาดตาม
แนวคิดของฮูมกว้างขึ้น โดยรวมเอาเหตุการณ์ที่ไม่เคยมีในประสบการณ์แต่ก็มีได้ละเมิดกฎธรรมชาติ
เข้าไว้ด้วย อีกทั้งฮูมยังกล่าวถึงตัวอย่างเจ้าชายอินเดียในส่วนของบทความช่วงที่ทำการประเมิน
ความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องราวแปลกประหลาด ดังนั้นผู้วิจัยจึงถือว่าเหตุการณ์น้ำ

¹⁷ Ibid., pp. 113-114. “The Indian prince, who refused to believe the first relations concerning the effects of frost, reasoned justly; and it naturally required very strong testimony to engage his assent to facts, that arose from a state of nature, with which he was unacquainted, and which bore so little analogy to those events, of which he had had constant and uniform experience. Though they were not contrary to his experience, they were not conformable to it.”

ค้างแข็งดังกล่าวเป็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอีกรูปแบบหนึ่งสำหรับฮูม แต่ทั้งนี้ไม่ว่าเหตุการณ์ น้ำค้างแข็งจะจัดอยู่ในประเภทเหตุการณ์ใด การที่ฮูมเห็นว่าสมเหตุสมผลที่เจ้าชายไม่เชื่อผู้เล่า นั้นสาเหตุหลักเนื่องมาจากการที่เหตุการณ์ดังกล่าวแม้ไม่ขัดแย้งตรงข้ามกับประสบการณ์ (contrary to experience) แต่ก็ “ไม่เข้ากับ” ประสบการณ์ (not conformable to it) จึงต้องอาศัยคำบอกเล่าที่หนักแน่นมากจึงอาจทำให้เจ้าชายอินเดียเริ่มพิจารณาเชื่อได้

จากตัวอย่างทั้งสองของฮูมข้างต้นทำให้เห็นว่า สำหรับเหตุการณ์ที่มนุษย์สามารถตัดสินใจได้ด้วยประสบการณ์ของตนเองอย่างในตัวอย่างคดีนั้น มนุษย์จะใช้ความขัดแย้งหรือสอดคล้องกับประสบการณ์เป็นเกณฑ์สำคัญในการตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อคำบอกเล่าใด ๆ แต่ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่มีประสบการณ์มาเทียบว่าขัดแย้งหรือสอดคล้องอย่างกรณีของเจ้าชายอินเดีย การตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อคำบอกเล่า นั้นจึงขึ้นกับความน่าเชื่อถือขององค์ประกอบอื่น ๆ ของคำบอกเล่าเป็นสำคัญ ซึ่งในกรณีของเจ้าชายอินเดียนั้น ถ้าคดีได้ผู้นำเชื่อถือเป็นผู้เล่าหรือมีคนหลายคนเล่าตรงกันเจ้าชายก็มีแนวโน้มที่จะทรงเชื่อเรื่องน้ำค้างแข็งดังกล่าวได้มากขึ้นตามมา

ทั้งนี้ในการประยุกต์ใช้หลักการประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่ากับเหตุการณ์อัศจรรย์นั้นฮูมได้กล่าวไว้ว่า

“แต่เพื่อเพิ่มความน่าจะเป็นในการโต้แย้งคำบอกเล่าของพยาน เราจะขอสมมติว่าข้อเท็จจริงที่พวกเขายืนยัน แทนที่จะเป็นเพียงเหตุการณ์แปลกประหลาด แต่เป็นเหตุการณ์อัศจรรย์อย่างแท้จริง และสมมติด้วยว่าคำบอกเล่าในตัวของมันเอง โดด ๆ ถือเป็นข้อพิสูจน์ที่สมบูรณ์อันหนึ่ง ในกรณีดังกล่าวจึงมีข้อพิสูจน์ที่แย้งข้อพิสูจน์ ฝ่ายใดแข็งแกร่งที่สุดก็จะน่าเชื่อถือมากกว่า แต่มันยังคงมีพลังความน่าเชื่อถือลดลงตามสัดส่วนของหลักฐานในฝ่ายตรงข้าม”¹⁸

ในการประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์นั้น ฮูมใช้หลักการในทำนองเดียวกันกับการประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์แปลกประหลาด

¹⁸ibid., p. 114. “But in order to encrease the probability against the testimony of witnesses, let us suppose, that the fact, which they affirm, instead of being only marvellous, is really miraculous; and suppose also, that the testimony considered apart and in itself, amounts to an entire proof; in that case, there is proof against proof, of which the strongest must prevail, but still with a diminution of its force, in proportion to that of its antagonist.”

ดังกล่าวนั่นคือ การพิจารณาที่ตัวเหตุการณ์เองว่าสอดคล้องกับประสบการณ์หรือไม่ และพิจารณาที่องค์ประกอบอื่น ๆ ของคำบอกเล่า เช่น คุณลักษณะของพยาน จำนวนของพยาน และท่าทีในการถ่ายทอดเรื่องราวเป็นต้น และฮูมได้ขยายความโดยยกตัวอย่างที่ว่า

“เมื่อมีคนหนึ่งบอกกับข้าพเจ้าว่าเขาเห็นคนตายถูกทำให้กลับมามีชีวิตอีก ข้าพเจ้าจะพิจารณาด้วยตัวเองทันทีว่ามันน่าจะเป็นไปได้มากกว่าที่คนผู้นี้หลอกข้าพเจ้าหรือตัวเขาเองกำลังถูกหลอกอยู่ หรืออันที่จริงแล้วสิ่งที่เขาเล่ามาเคยเกิดขึ้นจริง ข้าพเจ้าจะชั่งน้ำหนักเหตุการณ์อัศจรรย์อันหนึ่งได้แย้งกับอีกอันหนึ่ง และจะประกาศการตัดสินใจตามฝ่ายที่มีน้ำหนักมากกว่า และข้าพเจ้าจะปฏิเสธเหตุการณ์ที่เป็นอัศจรรย์มากกว่าเสมอ ถ้าความเท็จของคำบอกเล่าเป็นอัศจรรย์มากกว่า เหตุการณ์ที่เขาเล่าแล้วจนกว่าสิ่งนี้เกิดขึ้น เขาจะไม่สามารถทำให้ฉันเชื่อหรือคิดคล้อยตามเขาได้”¹⁹

จากที่ฮูมกล่าวมานี้ เขามีได้ยืนยันว่าทุกคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ต้องไม่น่าเชื่อถือเสมอไป แต่เขากำลังแสดงให้เห็นว่าถ้าการเป็นเท็จของคำบอกเล่าถือเป็นอัศจรรย์มากกว่า ตัวเหตุการณ์ที่กำลังกล่าวถึงฮูมจะเชื่อว่าเหตุการณ์นั้นเป็นจริง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าถ้าองค์ประกอบอื่น ๆ ของคำบอกเล่าไม่มีสิ่งใดน่าสงสัยหรือถือเป็นคำบอกเล่าที่น่าเชื่อถือแล้วฮูมก็อาจเห็นว่ามีเหตุผลพอที่จะเชื่อเหตุการณ์อัศจรรย์ที่คำบอกเล่านั้นกล่าวถึงดังที่เขายกตัวอย่างในตอนที่ 2 ของบทความ “Of Miracles” ดังนี้

“สำหรับข้าพเจ้ายอมรับว่าอาจเป็นไปได้ที่จะมีเหตุการณ์ที่เรียกว่าเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์หรือเหตุการณ์ที่ละเมิดวิถีแห่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ได้รับการยืนยันด้วยคำบอกเล่าที่ตรงกัน ถึงแม้ว่าบางทีมันอาจเป็นไปได้ที่จะพบคำบอกเล่า

---

¹⁹Ibid., p. 116. “When anyone tells me, that he saw a dead man restored to life, I immediately consider with myself, whether it be more probable, that this person should either deceive or be deceived, or that the fact, which he relates, should really have happened. I weigh the one miracle against the other; and according to the superiority, which I discover, I pronounce my decision, and always reject the greater miracle. If the falsehood of his testimony would be more miraculous, than the event which he relates; then, and not till then, can he pretend to command my belief or opinion.”

เช่นนี้ในบันทึกทางประวัติศาสตร์ ดั่งนั้นสมมติว่าผู้บันทึกทุกคนในทุกภาษาเห็น
 พ้องต้องกันว่า ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1600 โลกตกอยู่ในความมืดเป็น
 เวลา 8 วัน และสมมติด้วยว่าความเชื่อในเหตุการณ์ประหลาดนี้ยังมีน้ำหนักและ
 ยังคงถูกกล่าวถึงในหมู่ผู้คน โดยนักเดินทางทุกคนที่กลับจากดินแดนต่าง ๆ ก็นำ
 กลับมาเล่าเป็นเสียงเดียวกัน โดยไม่มีใครเล่าขัดแย้ง หรือเบี่ยงเบนไปจากคน
 อื่นๆเลย มันจึงถือเป็นหลักฐานแทนที่จะเป็นข้อสงสัยที่นักปรัชญาในปัจจุบันควร
 ยอมรับมันเสมือนเป็นความแน่นอนอันหนึ่ง และควรหาสาเหตุต่างๆที่ทำให้มัน
 เกิดขึ้น”²⁰

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าไม่ใช่ว่ามนุษย์จะต้องไม่เชื่อทุกคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์
 อัศจรรย์เสมอไป ถ้าองค์ประกอบอื่นๆของคำบอกเล่าน่าเชื่อถือแล้วมนุษย์ก็ไม่มีเหตุผลใดที่จะไม่
 เชื่อคำบอกเล่านั้น ดั่งนั้นในช่วงท้ายของตอนที่ 1 ของบทความ “Of Miracles” ฮูมจึงสรุปว่า “ไม่มี
 คำบอกเล่าใดเพียงพอที่จะพิสูจน์เหตุการณ์อัศจรรย์ได้เว้นแต่คำบอกเล่าประเภทดังกล่าวนั้นความ
 เป็นเท็จของมันเป็นอัศจรรย์มากกว่าข้อเท็จจริงที่มันพยายามจะพิสูจน์”²¹ การที่ฮูมคิดเช่นนี้อาจเป็น
 เพราะเหตุการณ์อัศจรรย์มิได้มีความเชื่อมโยงกับประสบการณ์มนุษย์โดยตรงและสิ่งที่เป็นหลักฐาน
 ของมันก็มีเพียงคำบอกเล่าเท่านั้น (ในยุคสมัยของฮูม) แต่ทั้งนี้การที่คำบอกเล่าน่าเชื่อถือก็มีได้มี
 นัยว่าเหตุการณ์อัศจรรย์เคยเกิดขึ้นจริง และในทางกลับกันแม้ว่าเมื่อพิจารณาว่าคำบอกเล่าไม่น่า
 เชื่อถือด้วยความน่าสงสัยในองค์ประกอบใด ๆ ก็ตามก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเหตุการณ์อัศจรรย์

²⁰Ibid., pp. 127 – 128. “For I own, that otherwise, there may possibly be miracles, or violations of the usual course of nature, of such a kind as to admit of proof from human testimony; though, perhaps, it will be impossible to find any such in all the records of history. Thus, suppose, all authors, in all languages, agree, that, from the first of January 1600, there was a total darkness over the whole earth for eight days : suppose that the tradition of this extraordinary event is still strong and lively among the people : that all travellers, who return from foreign countries, bring us accounts of the same tradition, without the least variation or contradiction : it is evident, that our present philosophers, instead of doubting the fact, ought to receive it as certain, and ought to search for the causes whence it might be derived.”

²¹Ibid., pp. 115 – 116. “That no testimony is sufficient to establish a miracle, unless the testimony be of such a kind, that its falsehood would be more miraculous, than the fact, which it endeavours to establish.”

ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้น เนื่องจากมนุษย์ไม่เคยมีรอยประทับกับเหตุการณ์ดังกล่าว ตามแนวคิดทางญาณวิทยาของฮูม นั้นสิ่งใดก็ตามที่มนุษย์ไม่มีรอยประทับสิ่งนั้นมนุษย์ไม่สามารถยืนยันความมีอยู่ของมันได้

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ฮูมยกตัวอย่างกรณีของคาโต้ เจ้าชายอินเดีย และโลกมีด 8 วัน ชำงตัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าสำหรับคำบอกเล่าที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ซึ่งมนุษย์เคยมีประสบการณ์นั้น มนุษย์จะนำประสบการณ์ของตนมาตัดสินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าดังกล่าวอย่างไร กรณีของคาโต้ แต่สำหรับเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่เคยมีประสบการณ์นั้น ความน่าเชื่อถือจะพิจารณาจากองค์ประกอบอื่น ๆ ของคำบอกเล่าเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามในกรณีของเจ้าชายอินเดียและโลกมีด 8 วัน แต่ทั้งนี้ฮูมมิได้ต้องการบอกว่าถ้ามนุษย์เคยมีประสบการณ์สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่ถูกกล่าวถึงแล้ว มนุษย์จะต้องเชื่อคำบอกเล่านั้น ๆ เสมอไป เช่น ถ้านาย ก. เล่าให้นาย ข. ฟังว่าสุนัขตัวหนึ่งที่บ้านของเขามีนิ้วรวมกันได้ 20 นิ้ว ซึ่งแก่นาย ก. จะเคยเห็นสุนัขเช่นนั้นมาบ้าง แต่เขาจะยังไม่ตัดสินใจเชื่อ นาย ข. จากการพิจารณาความสอดคล้องกับประสบการณ์ของตนเพียงอย่างเดียว เพราะถ้า นาย ข. มีท่าทีในการเล่าไม่น่าเชื่อถือ เช่น น้ำเสียงฟังดูไม่ค่อยมั่นใจ หรือ นาย ข. เล่าไม่ตรงกับ นาย ค. ดังนั้น นาย ก. จึงต้องพิจารณาส่วนขององค์ประกอบอื่น ๆ ของคำบอกเล่าร่วมด้วยเสมอ และตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อ จากการชั่งน้ำหนักทั้งสองส่วนดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า หลักการสำคัญที่ฮูมต้องการเสนอก็คือ การชั่งน้ำหนักระหว่างความสอดคล้องกับประสบการณ์และองค์ประกอบอื่น ๆ ของคำบอกเล่าร่วมกันทุกครั้งก่อนตัดสินใจเชื่อคำบอกเล่าต่าง ๆ นั้นเอง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการพิจารณาความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ ซึ่งมนุษย์ไม่เคยมีในประสบการณ์อยู่แล้ว ความน่าเชื่อถือของเรื่องที่เล่าจึงขึ้นกับการพิจารณาความน่าเชื่อถือขององค์ประกอบอื่น ๆ ของคำบอกเล่าเหล่านี้เป็นสำคัญ แต่กระนั้นก็ตาม แม้คำบอกเล่าที่น่าเชื่อถือก็มิได้หมายความว่าเหตุการณ์อัศจรรย์จะเคยเกิดขึ้นจริง

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยมีข้อสังเกตประการหนึ่งคือ ถือเป็นความรอบคอบของฮูมที่มุ่งประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าสำหรับผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ด้วยตัวเองเลย อีกทั้งหลักฐานที่ใช้ในการประเมินความน่าเชื่อถือก็มีเพียงคำบอกเล่าเท่านั้น ซึ่งทำให้แนวคิดของเขาในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดทางญาณวิทยาของเขา เนื่องจากถ้าเขามุ่งประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ โดยรวมถึงผู้ที่เคยมีประสบการณ์กับเหตุการณ์ดังกล่าวมาบ้างแล้ว จากแนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงมโนภาพของเขาอาจทำให้บุคคลเหล่านั้นเชื่อในคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ของบุคคลอื่นที่เล่าให้ฟังได้ง่าย เช่น ถ้า นาย ก. เคยเห็นคนตายแล้วฟื้น ต่อมา นาย ข. มาเล่าให้นาย ก. ฟังว่าเขาก็เห็นคนตายคนหนึ่งฟื้น

ขึ้นมาเช่นกัน นาย ก. ก็สามารถจะเชื่อ นาย ข. ได้ง่าย เพราะตนเคยมีประสบการณ์ หรือ วันหนึ่ง นาย ค. เล่าให้ นาย ก. และ นาย ข. ฟังว่าเขาเห็นบ้านหลังหนึ่งลอยข้ามแม่น้ำได้เอง นาย ก. และ นาย ข. ก็อาจเชื่อ นาย ค. ได้เนื่องจากเคยมีประสบการณ์กับเหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติอันหนึ่ง มาก่อนแล้วนั่นเอง

ถึงแม้ว่าในตอนที่ 1 ของบทความ “Of Miracles” ฮูมจะยังมีได้ยืนยันแน่นอนว่าทุกคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์จะต้องไม่น่าเชื่อถือเสมอไปโดยเฉพาะเมื่อพิจารณาประกอบกับตัวอย่างโลกมี 8 วันของตอนที่ 2 ซึ่งทำให้เห็นว่าแม้เหตุการณ์ที่ถูกกล่าวถึงเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ คำบอกเล่านั้นก็ไม่น่าเชื่อถือได้ถ้าองค์ประกอบอื่นๆของคำบอกเล่าไม่สามารถสงสัยได้ แต่ทั้งนี้ในตอนที่ 2 ฮูมได้เสนอเหตุผล 4 ประการที่ทำให้คำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์นั้นไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป

เหตุผล 4 ประการที่ทำให้คำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ไม่น่าเชื่อถือ

“ประการแรก ในประวัติศาสตร์ทั้งหลายไม่เคยพบว่าเหตุการณ์อัศจรรย์ใดจะได้รับการยืนยันจากพยานจำนวนมากพอ และมีการรับรู้ทางผัสสะดีเสียจนมิอาจสงสัยได้ มีการศึกษาและการเรียนรู้ที่ดีเพียงพอซึ่งทำให้เราแน่ใจว่าพวกเขาไม่ได้กำลังหลอกตัวเองแต่อย่างใด หรือว่าพวกเขามีความซื่อสัตย์เหนือความน่าสงสัยใด ๆ กล่าวคือ พวกเขาจะสร้างเรื่องขึ้นมาเพื่อหลอกหลวงผู้อื่น หรือเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือและมีชื่อเสียงในสายตาของมนุษย์ทั้งปวงเสียจนความน่าเชื่อถือนั้นจะเสื่อมลงอย่างมากหากถูกตรวจสอบว่าเป็นเท็จ และในขณะเดียวกันการยืนยันข้อเท็จจริงต่างๆที่แสดงต่อหน้าสาธารณชน และในสถานที่อันเป็นที่รู้จักอย่างยั้งนั้นเป็นเหตุให้เกิดการตรวจสอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเงื่อนไขทั้งปวงนี้ล้วนจำเป็นต่อการเกิดความมั่นใจอย่างเต็มที่ในคำบอกเล่าของมนุษย์”²²

²² Ibid., pp. 116 – 117. “For first, there is not to be found, in all history, any miracle attested by a sufficient number of men, If such unquestioned good – sense, education, and learning, as to secure us against all delusion in themselves; of such undoubted integrity, as to place them beyond all suspicion of any design to deceive others; of such credit and reputation in the eyes of mankind, as to have a great deal to lose in case of their being detected in any falsehood; and at the same time, attesting facts that performed in such a public manner and in so celebrated a part of the world, as to render the detection unavoidable : All which circumstances are requisite to give us a full assurance in the testimony of men.”

ดังจะเห็นได้ว่าเหตุผลในประการแรกนี้ก็คือหลักในการพิจารณาความน่าเชื่อถือในองค์ประกอบอื่นๆของคำบอกเล่าซึ่งมิใช่ตัวเหตุการณ์ที่กำลังกล่าวถึง ดังที่กล่าวแล้วในตอนที 1 นั้นเองซึ่งสมต้องการชี้ให้เห็นว่าบันทึกทางประวัติศาสตร์ต่างๆนั้นยังไม่มีบันทึกใดผ่านเกณฑ์หรือหลักดังกล่าวนี้ได้จึงเป็นเหตุให้คำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ไม่น่าเชื่อถือ เช่น ถึงแม้ผู้บันทึกจะเป็นนักบุญเช่นมารค ลูค และแมทธิว ซึ่งล้วนน่าเชื่อถือ แต่ผู้เห็นเหตุการณ์เองก็มีจำนวนไม่มากพอที่จะทำให้ที่น่าเชื่อว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเคยเกิดขึ้นจริง แม้กระนั้นผู้คนก็ได้มีความศรัทธาต่อนักบุญเหล่านี้ลดน้อยลง อีกทั้งยังพร้อมจะเชื่อในสิ่งที่แต่ละท่านบันทึกไว้ต่อไป

“ประการที่สอง ถ้าตรวจสอบอย่างเข้มงวดพวกเราอาจสังเกตเห็นธรรมชาติสำคัญอันหนึ่งของมนุษย์ที่จะลดความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องราวแปลกประหลาดลงไปอย่างมาก กล่าวคือ ... ความปรารถนาในความแปลกประหลาดและน่าทึ่งอันเกิดจากเหตุการณ์อัศจรรย์ เป็นอารมณ์ที่ให้ความพึงพอใจกับเรื่องราวที่ถูกเล่าซึ่งทำให้มนุษย์มีแนวโน้มที่จะเชื่อเหตุการณ์เหล่านั้น นอกจากนี้สำหรับผู้ซึ่งมิได้รู้สึกชื่นชอบเรื่องราวดังกล่าวในทันที หรือไม่เชื่อเรื่องเหตุการณ์อัศจรรย์ที่พวกเขาได้รู้มา แต่พวกเขาก็ยังชอบที่จะเข้าร่วมรับฟัง หรือมีการเล่าขานสืบต่อกันมา อีกทั้งยังแสดงความภาคภูมิใจและยินดีในการกระตุ้นให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกชื่นชมยินดี”²³

สำหรับเหตุผลประการที่สองนี้สมแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติอันหนึ่งของมนุษย์ซึ่งมักจะชอบฟังเรื่องแปลกประหลาดถึงแม้สุดท้ายแล้วจะนำไปสู่การเชื่อเรื่องดังกล่าวหรือไม่ก็ตาม แต่มนุษย์ก็มักจะแสดงความพึงพอใจและตื่นเต้นไปกับผู้เล่าหรือผู้ฟังคนอื่นๆด้วย โดยธรรมชาติดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่เกิดเพื่อตอบสนองต่อคำบอกเล่าเช่นนี้ ก่อนที่มนุษย์จะใช้เหตุผลไตร่ตรองว่าเรื่องราวดังกล่าว

²³Ibid., p. 117. “Secondly. We may observe in human nature a principle which, if strictly examined, will be found to diminish extremely the assurance, which we might, from human testimony, have, in any kind of prodigy. ... The passion of surprise and wonder, arising from miracles, being an agreeable emotion, gives a sensible tendency towards the belief of those events, from which it is derived. And this goes so far, that even those who cannot enjoy this pleasure immediately, nor can believe those miraculous events, of which they are informed, yet love to partake of the satisfaction at second-hand or by rebound, and place a pride and delight in exciting the admiration of others.”

ควรเชื่อหรือไม่ ดังนั้นด้วยธรรมชาติของมนุษย์เหล่านี้จึงเป็นเหตุให้มนุษย์มีแนวโน้มของการเชื่อ
งมงายโดยไม่สมเหตุผลผลได้

“ประการที่สาม เหตุผลที่ทำให้เกิดสมมติฐานที่แข็งแกร่งหลายรูปแบบได้แก่
เรื่องเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์และเรื่องเหนือธรรมชาติคือส่วนใหญ่ถูกพบ
จำนวนมากในหมู่ชนที่ไร้การศึกษา และชนชาติที่ป่าเถื่อน หรือถ้ามีประชากรผู้มี
อารยธรรมหนึ่งเคยให้การยอมรับเรื่องราวเหล่านี้ก็จะพบว่าประชากรเหล่านั้นเคย
รับฟังมาจากบรรพบุรุษที่ไร้การศึกษาและป่าเถื่อน ผู้ซึ่งถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับ
ข้อห้ามและพลังอำนาจที่มีอาจจะละเมิดได้ ซึ่งมักจะมากับความคิดต่างๆที่ได้รับมา
เมื่อพวกเขาพิจารณาประวัติศาสตร์ระยะก่อตั้งของทุกชนชาติ พวกเรามักจะชอบ
จินตนาการตัวเองผ่านเข้าไปในโลกใหม่ที่ซึ่งภาพรวมของธรรมชาติไม่เป็นหนึ่ง
เดียวกัน และทุกอย่างประกอบแสดงบทบาทด้วยลักษณะที่ต่างจากที่เป็นในปัจจุบัน
...มันเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับการตรวจสอบประวัติศาสตร์อันแปลกประหลาด
เหล่านี้ ผู้อ่านที่มีเหตุผลน่าจะกล่าวว่า เมื่อศึกษาของนักประวัติศาสตร์อัน
มหัศจรรย์เหล่านี้แล้วจะเห็นว่าแปลกที่เหตุการณ์เหล่านี้ไม่เคยเกิดขึ้นในชีวิตของ
เราเลย แต่ข้าพเจ้าหวังว่ามันไม่ใช่เรื่องแปลกอันใดเลยที่มนุษย์จะพูดโกหกในทุก
ยุคทุกสมัย ท่านต้องเคยเห็นตัวอย่างมากมายอย่างแน่นอนเกี่ยวกับความเชื่อ
งมงายไปดังกล่าว”²⁴

²⁴Ibid., pp. 119 – 120. “Thirdly. It forms a strong presumption against all supernatural and miraculous relations, that they are observed chiefly to abound among ignorant and barbarous nations ; or if a civilized people has ever given admission to any of them, that people will be found to have received them from ignorant and barbarous ancestors, who transmitted them with that inviolable sanction and authority, which always attend received opinions. When we peruse the first histories of all nations, we are apt to imagine ourselves transported into some new world; where the whole frame of nature is disjointed, and every element performs its operations in a different manner, from what it does at present.... It is strange, a judicious reader is apt to say, upon the perusal of these wonderful historians, that such prodigious events never happen in our days. But it is nothing strange, I hope, that men should lie in all ages. You must surely have seen instances enough of that frailty.”

สำหรับเหตุผลประการที่สามนี้ดูเหมือนว่าเป็นส่วนขยายของเหตุผลประการแรกนั่นคือ คำบอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องราวเหนือธรรมชาติทั้งหลายนั้นส่วนใหญ่แล้วมักถ่ายทอดมาจากชนชาติที่ป่าเถื่อนและไร้การศึกษา ดังนั้นคำบอกเล่าเหล่านี้จึงไม่น่าเชื่อถือ เนื่องจากคำบอกเล่าที่น่าเชื่อถือสำหรับฮุมันต้องได้มาจากผู้มีการศึกษาดีพอ แต่การที่ผู้มีการศึกษาหลายคนยังชอบเชื่อคำบอกเล่าดังกล่าว เพราะธรรมชาติอีกประการหนึ่งของมนุษย์คือ ชอบเชื่ออะไรง่าย ทั้งที่เรื่องราวที่เชื่อนั้นไม่เคยมีในประสบการณ์ของตนเองเลย อีกทั้งในชีวิตประจำวันมนุษย์ก็ตระหนักดีว่าคนโกหกมีอยู่ทั่วไป ดังนั้นคำบอกเล่าที่มนุษย์เชื่อกันอยู่นี้อาจเป็นเรื่องโกหกก็เป็นได้

“เหตุผลประการที่สี่ที่ข้าพเจ้าเพิ่มขึ้นมา ซึ่งจะทำให้ความน่าเชื่อถือของเรื่องราวแปลกประหลาดลดลง ไม่มีคำบอกเล่าใดที่ไม่ถูกโต้แย้งโดยพยานหลักฐานจำนวนไม่จำกัด แม้คำบอกเล่าเหล่านั้นจะไม่เคยถูกตรวจสอบอย่างชัดเจนเลย ดังนั้นไม่เพียงแต่เหตุการณ์อัศจรรย์จะทำลายความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่า หากแต่คำบอกเล่าก็ทำลายความน่าเชื่อถือของตัวมันเองด้วย... ดังนั้นเหตุการณ์อัศจรรย์ทุกเหตุการณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในศาสนาต่างๆเหล่านี้ (และทุกศาสนาก็มากไปด้วยเหตุการณ์อัศจรรย์) ซึ่งเป้าหมายโดยตรงของมันคือเพื่อสร้างระบบศาสนานั้นๆที่สร้างมันขึ้นมา ดังนั้นมันจึงมีพลังเหมือนกันที่จะเอาชนะระบบศาสนาอื่นๆทุกศาสนา ถึงแม้จะเป็นการเอาชนะโดยอ้อมมากกว่าการล้มล้างระบบของคู่แข่ง มันจึงเป็นเสมือนกับการทำลายความน่าเชื่อถือของเหตุการณ์อัศจรรย์เหล่านั้นที่เป็นฐานในการก่อตั้งระบบดังกล่าว ดังนั้นเรื่องราวแปลกประหลาดทุกเรื่องของศาสนาที่ต่างกันจะถูกพิจารณาเป็นเสมือนข้อเท็จจริงที่ตรงข้ามกัน และหลักฐานของทุกเรื่องเหล่านี้ไม่ว่าจะมีน้ำหนักมากหรือน้อยก็เป็นเสมือนหลักฐานที่ขัดแย้งซึ่งกันและกัน”²⁵

²⁵ Ibid., pp. 121 – 122. “I may add as a fourth reason, which diminishes the authority of prodigies, that there is no testimony for any, even those which have not been expressly detected, that is not opposed by an infinite number of witnesses; so that not only the miracle destroys the credit of testimony, but the testimony destroys itself ... Every miracle, therefore, pretended to have been wrought in any of these religions (and all of them abound in miracles), as its direct scope is to establish the particular system to which it is attributed; so has it the same force, though more indirectly, to overthrow every other system. In destroying a rival system, it likewise destroys the credit of those miracles, on which that system was established; so that all the prodigies of different religions are to be regarded as contrary facts, and the evidences of these prodigies, whether weak or strong, as opposite to each other.”

เหตุผลประการที่สี่นี้มิได้เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของมนุษย์หรือความไม่น่าเชื่อถือขององค์ประกอบอื่นๆของคำบอกเล่า แต่เป็นการแสดงให้เห็นว่าตัวเหตุการณ์อัศจรรย์เองถ้ามีความขัดแย้งกับตัวเหตุการณ์อัศจรรย์อื่นๆ ตัวอย่าง เช่น การที่ชนชาติ ก. และชนชาติ ข. ลู้รบกัน ทั้งสองฝ่ายต่างอธิษฐานพระเจ้าในศาสนาของตนเพื่อขอให้ชนชาติของตนรบชนะ และตามบันทึกทางประวัติศาสตร์ของทั้งสองชนชาติ มีบันทึกไว้อย่างชัดเจนว่าชนชาติของตนเป็นฝ่ายชนะ และมีการกล่าวสรรเสริญพระเจ้าของศาสนาตนว่ามีพลังอำนาจเหนือกว่าพระเจ้าของอีกชนชาติหนึ่ง หรือแม้แต่กรณีที่ทั้งสองฝ่ายต่างนับถือศาสนาเดียวกัน แต่บันทึกทางประวัติศาสตร์ของแต่ละฝ่ายไม่ตรงกันเช่นนี้ ก็เป็นผลให้ตัวเหตุการณ์อัศจรรย์ทั้งสองฝ่ายไม่น่าเชื่อถือ เพราะการทำลายความน่าเชื่อถือของเหตุการณ์อัศจรรย์ในศาสนาคู่แข่งก็เท่ากับการลดความน่าเชื่อถือของเหตุการณ์อัศจรรย์ในระบบศาสนาของตนเองด้วย ศาสนาทั้งหลายลึ้มพิจารณาว่า เหตุการณ์อัศจรรย์ไม่ว่าจะอยู่ในระบบศาสนาใด ก็เกิดขึ้นด้วยปัญหาประจักษ์ชุดเดียวกัน การทำลาย “ความน่าเชื่อถือ” ของเหตุการณ์อัศจรรย์ในศาสนาคู่แข่ง ย่อมส่งผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือทางญาณวิทยาของเหตุการณ์อัศจรรย์ในศาสนาตนเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นด้วยเหตุผลทั้ง 4 ประการนี้ทำให้ฮูมคิดว่าบันทึกทางประวัติศาสตร์ต่างๆที่ปรากฏอยู่ในยุคสมัยของเขานั้นไม่มีบันทึกใดที่น่าเชื่อถือเลย แต่ถ้ายุคสมัยเปลี่ยนไปดังเช่นในปัจจุบันมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทอื่นมากกว่าเพียงคำบอกเล่าในสมัยของฮูม เช่นมีเครื่องมือบันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆจึงอาจถูกใช้เป็นเครื่องยืนยันเหตุการณ์ต่างๆได้ดีขึ้นได้ แต่ทั้งนี้เทคโนโลยีการติดต่อที่ทันสมัย อาจทำให้ “การบันทึกภาพเหตุการณ์” มีปัญหาความน่าเชื่อถือเชิงประจักษ์ได้เช่นกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย